

**Шевчук Оксана Юрївна,**

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

## **АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРАБЕЖІВ У КОНТЕКСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЦИМ ЗЛОЧИНАМ**

Одним із найнебезпечніших кримінальних проявів є корисливо-наси́льницька злочинна діяльність. Така діяльність порушує конституційні права людини: невід’ємне право на життя, на повагу й гідність, на свободу та особисту недоторканність, а також на соціальне і матеріальне благо – право власності.

Злочини проти власності в Кримінальному кодексі України об’єднані в окремий розділ Особливої частини. Такий злочин, як грабіж, є різновидом окремої групи злочинів проти власності і є найбільш поширеним та небезпечним [1, с. 423]. Грабіж, як вид злочину, є однією з форм заволодіння, тобто – одним зі способів та конкретних прийомів, за допомогою яких злочинець вилучає майно. Особливість, яка є основою виділення грабежу в самостійний склад злочину, полягає у відкритому способі заволодіння майном [2, с. 23]. Відкритий характер і зухвалість здійснення цього злочину, та враження, яке він справляє на потерпілих і очевидців, обумовлюють значний суспільний резонанс, тому потребують особливої уваги Національної поліції України.

Предметами зазіхання є чуже майно, дуже різноманітне, але найбільш часто викрадаються гроші, ювелірні прикраси, хутра, стильні телефони, комп’ютерна техніка тощо [3, с. 44]. На відкритій місцевості злочинці найчастіше діють групами, заздалегідь очікуючи потенційну жертву на малоосвітлених вулицях, пустирях, у парках, лісових дорогах тощо. Зустрівши жертву, злочинці зупиняють чи наздоганяють її, оточують, а потім, погрожуючи насильством, відбирають цінні речі. У ряді випадків злочинці підходять до вибраної для нападу особи під пристойним приводом – запитують закурити, цікавляться часом, про потяг у певному напрямку та інше і тут же, несподівано застосовуючи насильство, або під загрозою його застосування, вчиняють пограбування. В інших випадках злочинці, помітивши в кого-небудь цінну річ або крупну суму грошей, знайомляться з жертвою, спеціально споюють її і віднімають майно. Якщо контакт з жертвою не

вийшов, то стежать за нею і в підходящому місці нападають і відбирають гроші та цінності.

Саме діяння зазвичай носить короткочасний характер. Потерпілі далеко не завжди можуть побачити і запам'ятати прикмети злочинців. До того ж останні нерідко приймають заходи для зміни своєї зовнішності (насувають низько на лоб головний убір, одягають темні окуляри, закривають частину обличчя і т.п.). Оскільки злочин відбувається в малолюдних місцях, то у справах даної категорії рідко можна виявити свідків, які могли б повідомити подробиці події. Відкриті заволодіння майном громадян, часто відбуваються в під'їздах, на сходових майданчиках, рідше в квартирах та інших приміщеннях.

Способи проникнення в житлове приміщення можна розділити на дві основні групи: таємне проникнення злочинців у житло, супроводжуване з подоланням перешкоди (шляхом злому вхідних дверей і її замикаючих пристроїв, виставлення або видавлювання скла, руйнування інших конструктивних елементів будівель) або без злому – за допомогою відмички, ключа від вхідних дверей, заздалегідь викраденого у потерпілого чи залишеного ним в доступному місці, а також відкриті вхідні двері, балкони, вікна. В другу групу входять способи проникнення злочинців у квартиру під вигаданим приводом або за допомогою сталих незадовго до нападу довірчих відносин з потерпілим. Злочинці проникають в квартири під виглядом працівників комунальних служб, підприємств зв'язку, співробітників поліції та інших правоохоронних органів. У цих випадках вони заздалегідь вибирають і готують об'єкт для нападу з'ясовують: які цінності можуть бути в наміченому об'єкті, вивчають спосіб життя мешканців квартири, видобувають предмети, які будуть потрібні для здійснення злочинного задуму, намічають місце і час нападу, розподіляють ролі учасників, забезпечують себе транспортом і заздалегідь намічають найбільш безпечні шляхи відходу, що дозволяють швидко і непомітно зникнути з місця події і сховати викрадене [4, с. 58].

На автомобільному транспорті найчастіше відбуваються напади на водіїв таксі. Злочинці сідають у машину і вказують адресу, де вони збираються здійснити пограбування, і після прибуття туди, погрожуючи насильством або здійснюючи насильство, відбирають у водія гроші, цінні речі та зникають.

Що стосується осіб, які вчиняють грабежі, то їм притаманні цинізм, зухвалий і нахабний характер злочинних дій. Вчиняючи грабіж, злочинці враховують певні обставини (місце події, риси, властиві особі потерпілого, характер майна, яким передбачається

заволодіти) і визначають спосіб, час, знаряддя і засоби, які можуть бути використані під час нападу.

У категорії потерпілих найчастіше виявляються особи похилого віку, жінки, підлітки, особи, які перебувають в нетверезому стані, тобто особи, які не можуть надати злочинцям ефективного опору. Поряд з цим може бути виділена група заможних громадян, що володіють великими грошовими засобами, в тому числі валютою, ювелірними виробами, іншими цінностями, дорогими речами і предметами розкоші.

У цілому аналіз статистичних даних МВС України показує, що проблема грабежів продовжує займати провідне положення в структурі загальної злочинності. Оперативним підрозділам Національної поліції України необхідно нарощувати зусилля з виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню цих злочинів, їх протидії, розробленню тактичних засад запобіганню цьому явищу, що вимагає значних зусиль як від практичних підрозділів, так і наукової спільноти.

#### ***Список використаних джерел***

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. – К.: Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

2. Протидія грабежам оперативних підрозділів МВС України: навч. посіб / за заг. ред. О.М. Джужі. – Хмельницький: ХНУ, 2011. 115 с.

3. Грейніс В.О. Причини і умови вчинення розбійних нападів. Південноукраїнський правничий часопис №3 2008. С. 43–47.

4. Особливості розслідування розбійних нападів та застосування негласних слідчих (розшукових) дій для встановлення осіб, що їх учинили : Методичні рекомендації / Валієвич В.М., Калантай І.М., Канцідайло О.О. та ін. К., України, 2014. 143 с.